

Редька І. А.

МАГІЯ ПОЕТИЧНОГО СЛОВА АБО СИНЕСТЕЗІЙНІСТЬ МЕТАМОВЛЕННЯ

Мовлення людини за своєю акустичною "аурою", формою побудови висловлювань та змістом є унікальним, як і сама людина. Поетичне мовлення є унікальним ще й у тому сенсі, що йому властиво "панувати" над природою шляхом розкриття її таїн. У цьому вбачається його магічність [1, с. 131–142; 2, с. 275]. Поетичне слово є втіленим словом або словом-"плоттю" [1, с. 134]. Завдяки йому індивід здатен усвідомити і передати тонкощі власного сприйняття, зокрема сприйняття мовлення свого співрозмовника. В такому трактуванні криється синестезійний характер людської когніції та комунікації. **Синестезійність метамовлення** – це спосіб вираження осмислених якостей мовлення індивіда у термінах сенсорних образів. Прикладом описаного явища є синестезійна метафора із вірша Е. Дікінсон: *This was a Poet – It is That / Distills amazing sense / From ordinary Meanings – / And Attar so immense* (Е. Dickinson), у якій поет, як алхімік, "видобуває" шляхом поєднання звичайних слів дивовижне значення, що у подальшому "матеріалізується" у вигляді стійкого запаху ефіру. На концептуальному рівні розглянутого тропу відбувається взаємодія концептуальних структур ПОЕТ – ЦЕ АЛХІМІК, ТВОРЧІСТЬ – ЦЕ ЧАКЛУНСТВО. Магічна процедура матеріалізації абстрактного поняття зумовлена синестезійним мисленням поетеси. У цьому випадку позитивна емоція від дивного вислову опредметнюється у термінах приємного і водночас потужного нюхового образу – ефірного аромату.

Мета цього дослідження полягає у з'ясуванні співвідношення магічного і синестезійного видів мислення у формуванні метамовленнєвих образів, а також визначення функцій синестезійних метамовленнєвих одиниць у поетичному дискурсі.

Витоки вивчення синестезійності метамовлення беруть свій початок із таких космологічних теорій як теорія космічної симпатії [6, с. 250–251], душі всесвіту [3], взаємовідповідності мікро- та макрокосмосів [5], які оперували поняттям магічного мислення. Магія, у свою чергу, завжди визнавала владу слова. Перші синестезійні образи (які реалізувалися зокрема в синестезійних метамовленнєвих одиницях) знайшли вияв у поетичних текстах в епоху Романтизму, коли вказані теорії були панівними.

В аспекті сучасної когнітивної теорії визначаємо синестезійний образ як лінгвокогнітивний конструкт, що має три виміри: передконцептуальний, концептуальний і вербальний, в якому один образ відчуття осмислюється крізь призму іншого образу відчуття [8, с. 57]. Згідно з класифікацією Ч. Шеррінгтона, є три види відчуттів: екстероцептивні (зовнішні), інтероцептивні (внутрішні: емоції) та пропріоцептивні (м'язові) [7], які у межах синестезійного образу можуть комбінуватися [4].

Синестезійність метамовлення реалізується здебільшого через інтероцептивно-екстероцептивний троп. Це означає, що в такому художньому

засобі референт представлений образом внутрішнього відчуття (емоції), пов'язаного із певним аспектом висловлювання, а корелят – образом зовнішнього відчуття.

Аналіз синестезійних метамовленнєвих одиниць, вилучених із текстів американської поезії XIX – XX ст., виявив, що магічне мислення, яке реалізується через такі процедури як *левітація*, *трансфігурація*, *матеріалізація* та ін. супроводжує формування синестезійного образу. Синестезійні художні засоби, які описують мовлення, поділяються на три групи: 1) синестезійні метамовленнєві одиниці, що опредметнюють зміст вислову: "*I'd have the blackest word told straight*" (A. Rich); 2) форму висловлювання: "*His phrases float across the lucent air / Like exotic leaves detached from waxy boughs*" (A. Rich); 3) акустичні якості висловлення: "*She had hair like kelp and a voice like a boulder*" (A. Sexton).

Література

1. Белый А. Символизм как миропонимание / Андрей Белый; [сост., вступ. ст. и прим. Л. А. Сугай]. – М.: Республика, 1994. – 528с.
2. Бердяев Н. А. Смысл творчества: опыт оправдания человека / Николай Александрович Бердяев. – М.: ООО "Издательство АСТ", 2004. – 678с.
3. Блинов И. И. К вопросу о синестезии в поэзии русских поэтов-символистов / И. И. Блинов: материалы докладов Всесоюзной школы молодых ученых и специалистов ["Свет и музыка"], (Казань, 24 июня – 4 июля 1979 г.). – Казань: КАИ, 1979. – С. 101–102.
4. Галлеев Б. М. Проблемы синестезии в эстетике / Б. М. Галлеев. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <http://www.prometheus.kai.ru>.
5. Грицанов А. А. Гармония сфер, музыка сфер / А. А. Грицанов // Новейший философский словарь. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до словника: <http://ariom.ru/wiki/GarmonijaSfer>.
6. Иллюстрированный философский словарь / [Убальдо Н.: Пер. с ит.]. – М.: БММ АО, 2006. – 584 с.
7. Психологический словарь. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до словника: <http://www.mtu-net.ru/psi/index.htm>.
8. Редька І. А. Синестезійна образність поетичного тексту: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі американської жіночої поезії кінця XIX – початку XXI століття): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Редька Інна Анатоліївна. – К., 2009. – 222 с.